

Nikolina Šimetin Šegvić

[mag. hist.]

**Lewis Bernstein Namier
(1888.- 1960.)**

**Povodom pedesete obljetnice
smrti (1960.- 2010.)***

*The great historian is like the great artist or doctor:
after he has done his work, others should not be able to practice
within its sphere in the terms of the preceding era.¹*

Citat je kojim započinju mnogi radovi o Lewisu Namieru. Koliko je točan i prihvatljiv, ovisi o svakom pojedinom povjesničaru. Ipak, A. J. P. Taylor nazvao ga je *vodećim povjesničarom našeg vremena*, zvali su ga i *majstorem bez premca* te stavljali uz bok velikih engleskih povjesničara kao što su Edward Gibbon, Thomas Carlyle, Thomas Babington Macaulay i lord Acton (Sir John Dalberg-Acton).²

Sir Lewis Bernstein Namier rođen je 27. lipnja 1888. godine kao Ludwig Bernsztajn vel Niemirowski u mjestu Wola Okrzejska, tada dijelu Ruskog Carstva, a danas dijelu Poljske. Namier je rođen u židovskoj obitelji, no njegov otac je prešao na katoličanstvo, a sam Namier je tako odgojen u tom duhu jer je, između ostaloga, dobio katoličko obrazovanje.³ Kada je imao dvije godine, obitelj se preselila u Istočnu Galiciju na obiteljsko imanje. Namierov otac pripadao je generaciji Poljaka koja je stasala nakon neuspjelog ustanka iz 1863. godine (njegov djed je sudjelovao u njemu) i koja je odbacila politički aktivizam i žrtve svojih očeva te prihvatila tzv. organsku djelatnost, odnosno razvoj unapređenjem svih društvenih aspekata, a ne podizanjem ustanaka.⁴ S druge strane, Namier je pripadao generaciji koja je smatrala isključivo ovakav oblik „borbe“ neadekvatnim za poljsku situaciju, a uz to često je obuhvaćao samo gornje slojeve poljskog društva.⁵

Namierova je obitelj i nakon selidbe u Galiciju često mijenjala mjesto boravka. Lewis je svoj prvi posjet Beču proveo u krevetu bolestan, dok je njegov otac tražio specijalističko liječničko mišljenje. Tek 1904. godine Lewis se oporavio i donekle emancipirao, putujući u društvu po Monarhiji, s Bečom kao mjestom stalnih polazišta i povratka.⁶ Godine 1906. Lewis Namier odlazi u Švicarsku, a potom u Veliku Britaniju gdje pohađa London School of Economics i Balliol College na Oxfordu. Prije Prvog svjetskog rata prihvatio je britansko državljanstvo. Promijenio je i ime, angliziravši ga na Namier te zatim Namier, kako bi se lakše izgovaralo i čitalo.⁷ Sudjelovao je u Prvom svjetskom ratu, a nakon rata do 1920. godine radio je u Ministarstvu vanjskih poslova.⁸ Već je u Švicarskoj mladi Namier pokazivao tendencije prema povijesti; Italiju je otkrivao putujući i čitajući Burckhardta. No u Londonu se konačno odlučio. Pristupio je povijesnom društvu Bailliol, nametnuvši se brzo svojim jedinstveno analitičkim pristupom i širokim znanjem.⁹ Tri su glavna područja njegovog znanstvenog interesa: britanska povijest 18. stoljeća s naglaskom na povijest aristokracije i Parlamenta, nacionalizam u 19. stoljeću i njemačka povijest, posebice ona u 20. stoljeću.¹⁰

Već se iz ovih osnovnih biografskih podataka mogu iščitati snažan utjecaj i motivacija koji će Namiera voditi kroz njegov rad, ali i životne nazore. Uvijek se zalagao za slobodu naroda koji su se nalazili pod drugim narodima i državama, bio je strastveni pristaša cionizma, uvijek je ostao polonofil, ali prvenstveno poljski Židov, često je bio u potrazi za identitetom i tradicijom. Neki su išli tako daleko te donosili zaključke kako je njegovo bavljenje engleskim 18. stoljećem rezultat njegove želje za stabilnim vremenima, a prvenstveno stabilnim društvima.¹¹

Budući da nije odmah dobio zaposlenje na Oxfordu, prešao je u poslovne vode.¹² Tako je na jednom poslovnom putu u SAD 1912. godine iskoristio noći i nedjelje za istraživanje problema britanskog imperija za vrijeme Američke revolucije. Tada ga je počela zanimati povijest kolonija.¹³ Taj interes pojavio se u duhu atmosfere Novog imperijalizma i ideja o imperijalnoj uniji.¹⁴ No, vrlo brzo je dobio savjet da promijeni temu svog istraživanja te da svojim istraživanjima donese neke nove teme i pristupe.

Tako je vrlo brzo pristupio proučavanju Donjeg doma Parlamenta, koji je nastojao očuvati britanski imperij. Nadao se da će taj posao završiti do jeseni 1914. godine, kada se vratio u Veliku Britaniju.¹⁵ No, taj je zadatak odgodio početak Prvog svjetskog rata. Prijavio se u vojsku, no nije poslan na bojište zbog slabog vida. Zbog toga je pridružen obavještajnoj službi Ministarstva vanjskih poslova, gdje je sudjelovao u kreiranju stava Velike Britanije prema srednjoj Europi. Tako je 1915. godine izdao kratko djelo *Germany and Eastern Europe*.¹⁶

U knjžici analizira uzroke rata, započinjući s tezom kako uzroci rata leže u istočnoj Europi te da je Njemačka mogla diplomatskim putem izbjeći ulazak Velike Britanije i Francuske u rat, no da je potreba za intervencijom protiv Rusije Njemačkoj bila veća.¹⁷ Proučava i njemački militarizam, no zaključuje kako je on značajan za uzroke Prvog svjetskog rata jer će militarizam preživjeti svaki poraz, samo će, ovisno o mirovnim odredbama, biti oslabljen. Naime, ne treba zaboraviti da je rat počeo zbog austrougarskih problema i naroda koji su dio te zemlje. Zaključuje kako *njemački narodi Austro-Ugarske moraju biti oslobođeni, a sama država razbijena te kako njemački utjecaj mora biti izbrisan iz srednje Europe*.¹⁸ Djelo zaključuje mišlju kako će tek sloboda svih europskih naroda značiti kraj svakog oblika imperijalizma.¹⁹

Bio je zgrožen neznanjem svojih nadređenih o situaciji u Austro-Ugarskoj te je navodno utjecao na britansko odbacivanje Andrassyjeve note i prihvaćanje ideje o neovisnoj Čehoslovačkoj.²⁰ Zapravo, može ga se staviti u skupinu onih britanskih povjesničara i intelektualaca koji su zagovarali raspad Habsburške Monarhije - R. W. Seton-Watson, James Headlam-Morley, Allen i Reginald Leeper, Harold Temperley, G. M. Trevelyan. Tada je blisko surađivao još i sa Arnoldom Toynbeejom, E. H. Carr, A. E. Zimmernom te s grupom koja se povezivala s časopisom *Nova Europa*, inspiriranim Tomášom Masarykom, a kojeg je osnovao R. W. Seton-Watson. Upravo se brojnim pogledima, koje je zastupao ovaj časopis, i sam Namier složio: uništenje njemačkog militarizma i imperijalizma u srednjoj i istočnoj Europi, pravo na samoopredjeljenje te komadanje Austro-Ugarske. To je išlo toliko daleko da se zalagao za pripajanje Istočne Galicije Ukrajini.²¹

Iako je u kasnijim godinama težio prikazati se braniteljem onih engleskih karakteristika koje je najviše cijenio: posebna rafinirana ljudskost, pragmatično nepovjerenje prema ideologiji i poštovanje tradicije, što je ipak u suprotnosti s njegovim početnim stvaralačkim godinama kada se, prije i za vrijeme Prvog svjetskog rata, borio za pravo na samoodređenje i slobodu potlačenih naroda u Europi. No, vrlo vjerojatno je promjeni stava dovela situacija u Europi nakon Prvog svjetskog rata i problemi koje je stvorio upravo nacionalizam te, konačno, Drugi svjetski rat. Ipak, treba napomenuti da je u određenoj mjeri Namierova mladenačka borba bila nešto drugačija od one vođene za isključivo političke i nacionalne slobode. Naime, Namier je smatrao kako glavni problem u srednjoj i istočnoj Europi ne leži samo u nacionalnoj i političkoj potlačenosti, već da je više uzrokovan društvenim, odnosno socijalnim nejednakostima. Stoga se za Namiera može reći da je u mladim danima bio ne samo liberal, već socijalist. Ovakvo stajalište je zasigurno uzrokovalo njegovo djetinjstvo u Galiciji gdje je bila jasna razlika između društvenog statusa njegove obitelji i ukrajinskih seljaka kojih je bilo mnogo u tom dijelu Poljske pa i na njihovom imanju.²² Također, prema biografiji njegove kasnije supruge, Lady Julije Namier, Lewis je već rano shvaćao da se Monarhija ne

može održati upravo zbog sukobljenosti pojedinih naroda, kojima bi trebalo dozvoliti da imaju svaki svoju zemlju.²³ Namier je također dijelio i često prisutan stav koji će se održavati u radu A. J. P. Taylora: da je Njemačka bila fatalna za Monarhiju. Znao je da su događanja na Balkanu bila bitno vezana sa sudbinom Austro-Ugarske, a sve jaču ulogu Njemačke gledao je negativno.²⁴

I nakon rata se vratio poslovnom životu te je postao predstavnik britanskih tvrtki u Austriji i SAD-u. No, njegova poslovna karijera nije bila uspješna. Ubrzo se i razveo od prve supruge te je neko vrijeme živio od potpore prijatelja koji su uvidjeli njegov povjesničarski talent. Uskoro je postao poznat po svojoj iznimnoj erudiciji i izvrsnom poznavanju osoba i radova iz engleske osamnaestostoljetne povijesti. Ipak, svoju je prvu knjigu objavio u četrdesetoj godini i još je uvijek bio poprilično anonimni povjesničar. Riječ je o djelu *The Structure Of Politics At the Accession of George III.* iz 1929. godine i nastavku iz 1930. godine, *England In the Age Of the American Revolution.* Djelo je često opisivano kao prekretnica, odnosno revolucija u proučavanju engleske osamnaestostoljetne političke povijesti.²⁵

No, istraživanje engleskog 18. stoljeća ide mnogo dalje od njegovih zaključaka bitnih za političku povijest. Povjesničar Arnold J. Toynbee (1889.-1975.) nazvao je njegovu metodu istraživanja prozopografskom jer je rad institucija proučavao kroz međuigru djela brojnih osoba koje su činile te institucije.²⁶ Na taj način, Namier je *namierizirao* historiografiju. Naime, još za vrijeme njegova života, bio je popularan termin *namierizam*, proizašao upravo iz njegovog rada na navedenoj temi. Kada ga se jednom prilikom upitalo što je to, Namier je odgovorio da *namierizam* znači: „... da saznate tko su ti momci bili.“²⁷ To, naravno, ne znači da je Namier „izumio“ biografsku i kvantitativnu metodu. On je sve te podatke isprepleo kako bi otkrio društvenu i obiteljsku pozadinu i poveznice te financijske veze. Povezivanjem tog sadržaja, smatrao je, otkriva nečiju motivaciju u potezima i djelovanju, a ne samo riječima, što je sve oblikovao svojom izvanrednom percepcijom i imaginacijom. Pritom je i sam Namier bio svjestan limita ove metode, a često se upozoravalo kako je time zanemario ulogu ideja i principa u političkom životu.²⁸ Namier je smatrao da ideje možda nadžive stvarnost, ali da imena i riječi nadžive oboje.²⁹

Između 1929. i 1931. godine služio je kao tajnik u Židovskoj agenciji za Palestinu. Njegovo zanimanje za cionizam isključivo je reakcija na patnje Židova iz vremena kada je bio u istočnoj Poljskoj – nije se posebno zanimao za židovsku literaturu ili religiju, kao ni konkretno za cionistički pokret. Bio je u stalnoj potrazi za svojim židovskim korijenima.³⁰ O ovom pitanju počeo je intenzivnije razmišljati u vrijeme uspona nacizma u Njemačkoj. Smatrao je da će se problem Židova riješiti samo ako se povrati njihova povijesna nacionalna svijest, tj. da postanu nacija kao i drugi narodi.³¹

Godine 1931. konačno mu je ponuđeno mjesto profesora na modernoj povijesti u Manchesteru. Bio je izrazito popularan i omiljen profesor. No, sve se više posvećivao nadolazećoj ratnoj situaciji, što se očitovalo i u njegovim publikacijama – objavljivao je tek pokoji esej, recenziju ili predavanje. Izbijanjem rata vratio se zanatu i okrenuo temama revolucije iz 1848. godine i diplomaciji pred Drugi svjetski rat. U svojim istraživanjima o 1848.,³² odbacio je utvrđeno, romantičarsko viđenje o „proljeću naroda“ jer su donji slojevi vrlo brzo bili poraženi. Oni koji su ostali bili su srednja klasa predvođena intelektualcima i modernom ideologijom koja se suprotstavila

ustaljenim običajima i praksama, predvođena idejom o sudjelovanju u vlasti prema nacionalnom principu.³³

Nakon završetka Drugog svjetskog rata završio je svoje djelo o predratnoj diplomaciji - *Diplomatic prelude, 1938-1939*, objavljeno 1948. godine. U njemu je koristio brojne izvore i literaturu koji su mu postali dostupni nakon rata, poput dokumenata iz Nürnberškog procesa i raznih memoara državnika, iako bez britanskih i njemačkih vanjskopolitičkih dokumenata. Količina materijala ga je ponijela te je kasnije (1950.) objavio zbirku eseja *Europe in Decay: A Study in Disintegration, 1936-1940*, koji su posvećeni neuspjesima zapadne diplomacije od okupacije Porajnja do pada Francuske.³⁴ Njegova djela o ovoj problematici suvremenici su smatrali najboljim doprinosima pri istraživanju Drugog svjetskog rata od jednog engleskog povjesničara.³⁵

U ovom periodu Namierovog života, konačno su mu počela pristizati priznanja: poziv za održavanje *Romanes Lecture*,³⁶ počasni doktorat na Oxfordu te priznanja na području njegovog znanstvenog djelovanja. Nakon umirovljenja u Manchesteru, vratio se u London gdje je počeo upotpunjavati svoj rad na velikoj *History of Parliament*, što se ubrzo pretvorilo u opsežan projekt s mnoštvom suradnika.³⁷ Godine 1952. dobio je i vitešku titulu. Naime, ubrzo nakon poziva za održavanje *Romanes Lecture*, primio je pismo od britanskog premijera, koji ga je tim putem obavijestio da je njegovo ime predloženo Kraljici za nadolazeću *Birthday Honours*³⁸ listu, s napomenom da mu je vrlo vjerojatno velikodušno odlučila dodijeliti viteštvo. Njegovo ime pojavilo se na *Honours List* u lipnju 1952. godine.³⁹

Kao što je već naglašeno, Namier je često karakteriziran kao usamljen i neurotičan čovjek (J. L. Talmon), majstor bez premca ili vodeći povjesničar svoga vremena (A. J. P. Taylor). Mnogi ga zbog bahatosti, ali i slave, nisu podnosili; o njemu su neprijatelji čak govorili kao o „probavnom zatvoru zvanom Namier – velikom dreku kojeg se ne možemo riješiti“ (John Kenyon).⁴⁰ Kasnije su ga kritizirali da je bio konzervativan zbog neprihvatanja uloge ideja i intelektualne historije općenito u svojim radovima pri proučavanju ljudskog ponašanja, naročito političkog.⁴¹ Uvijek je davao prednost konkretnim djelima i akcijama nad idealističkim teoretiziranjima. Protivio se i modernoj, popularnoj povijesti za koju je smatrao da se temelji na simplifikacijama. Ipak, klasik engleske historiografije postao je upravo zbog svog monumentalnog i detaljnog rada na prikazu procesa političkog upravljanja za vrijeme engleskog kralja Georgea III.⁴² „Namierize“⁴³ je glagol (imenica „namierization“) koji se i danas u Velikoj Britaniji koristi: za E. P. Thompsona to je značilo detaljno proučavanje neke teme,⁴⁴ Peter Gay ističe kako se radi o jednom od prvih prozopografskih pristupa, želji da se analizom bliske povezanosti obiteljskog identiteta, statusa u političkoj stranci i političke odatnosti utvrde procesi političke i društvene promjene.⁴⁵ Koliko su utjecajne bile studije i pristupi Namiera, svjedoči i ta nova riječ u oxfordskom rječniku.⁴⁶ John W. Burrow u njemu vidi dapače i strukturalista, povjesničara usredotočenog na minijaturizam, detaljno istraživanje, čovjeka koji je rukopisne izvore smatrao pravom poviješću.⁴⁷ Namierov je stil, potreba da se duboko istraže poveznice državne politike i pojedinačnih planova određenih pripadnika političkih elita, analitički pristup i precizno usklađen narativ, trajno utjecao na britansko shvaćanje pisanja političke povijesti.

Razdoblja i probleme suvremene povijesti Namier bi svodio na osnovne elemente, a naglasak je stavljao na pažljivo ispitivanje izvora iz kojih bi donosio glavne

zaključke u jednoj novoj perspektivi. On detaljno istražuje i iščitava dokaze te sve to dosljedno prenosi kako bi čitateljima što više približio epohu o kojoj piše.⁴⁸ Glavna zadaća povijesti za Namiera je svladati prošlost u samome sebi i u vlastitom društvenom okruženju kako bi se bolje razumjela sadašnjost.⁴⁹

Svoj doprinos istraživanju kraja Habsburške Monarhije, Lewis Namier dao je u eseju „The Downfall of the Habsburg Monarchy“ iz 1921. godine, koji je 1958. godine, uz manje promjene i prepravke, ponovno objavljen.⁵⁰ Esej se sastoji od tri dijela: *politička struktura Austro-Ugarske prije rata, Austro-Ugarska u ratu i slom*. Ovakvom podjelom istraživane teme, kao i izborom ključnih elemenata u svakom dijelu eseja, Namier zapravo kroz određene stupnjeve prati raspad Monarhije. Pri tome se ne veže za određene ključne datume i događaje (naravno, Prvi svjetski rat kao faktor je neupitan), već za niz problema i otvorenih pitanja koji su pritiskali Monarhiju. Analiza je nastala kao prilog povijesti Pariške mirovne konferencije; već početkom 1919. godine. Namier je počeo osmišljavati tekst, sakupljajući velike kupove novinskih članaka i papira složene nadohvat ruke u stanu u Oxfordu. U rad je uložio golem napor koji mu se vratio na više načina: to do danas ostaje jedan od najjasnije formuliranih ključnih analitičkih tekstova britanske historiografije o Austro-Ugarskoj i problemu njenog raspada. Tekst je privukao i pozornost novinskih krugova Manchestera kojima se Namier nametao kao stručnjak za srednjoeuropska politička pitanja.⁵¹

Iako možda iz današnje perspektive na prvi pogled ne djeluje kao nešto novo, Namierov esej bio je doista revolucionaran u vrijeme svog objavljivanja te će ostaviti velik trag i utjecaj na buduće povjesničare Habsburške Monarhije, posebice one zaintrigirane njezinim padom. Događaji koje je opisivao, odvijali su se nekoliko godina prije, a nisu još bili dostupni ni gotovo svi potrebni izvori.

Namier ne gleda na pad Monarhije kao na nešto što se dogodilo „preko noći“ ili na nešto za što se znalo da će se oduvijek dogoditi. Upravo zato on pronalazi ključne probleme koji su, jedan po jedan, doveli do konačnog kraja. Njegov stil pisanja može se opisati kao pomalo težak za čitanje te na momente sarkastičan. Označavajući problem raspada Austro-Ugarske kao dugotrajni proces, a ne isključivo kao period nakon Prvog svjetskog rata i Pariške mirovne konferencije, otvorio je jednu veliku temu koju će prigrliti brojni povjesničari nakon njega te pokušati objasniti i locirati trenutke koji su nagoviještali pad Monarhije. A. J. P. Taylor mu je posvetio svoje djelo *The Habsburg Monarchy*. S druge strane, u kratkoj bibliografskoj bilješki u svojoj knjizi, *The Habsburg Empire 1790-1918*, C. A. Macartney odvažno navodi kako je Namierov esej izvanredno dostignuće u vremenu kada je nastao, ali da je danas (tj. 1968. godine kada Macartney piše svoje djelo) zastarjelo te da ga nije bilo potrebno niti ponovno tiskati.⁵² Britanski povjesničar, Taylorov učenik, Alan Sked ipak smatra kako Namierov esej predstavlja nešto što bi se moglo nazvati britanskom tradicijom habsburških studija u koju se mogu, prije njega, svrstati još i Henry Wickham Steed te R. W. Seton-Watson.⁵³ Riječ je o tradiciji koja, prema Skedu, na Habsburšku Monarhiju gleda prvenstveno kao na silu u međuođnosu s drugim silama u kontekstu politike ravnoteže moći u Europi, a ne isključivo u međuođnosu s njezinim narodima.

Iako je u pregledima britanske historiografije ime Lewisa Namiera najčešće vezano uz proučavanje engleske osamnaestostoljetne parlamentarne povijesti te sve analize njega kao povjesničara počinju od toga, on je neosporno utjecao na onaj dio

britanskih povjesničara koji su proučavali Habsburšku Monarhiju. Tako će Namier zapravo nakon Drugog svjetskog rata začeti svojevrsnu školu poslijeratnih britanskih povjesničara koji će proučavati europske kontinentalne zemlje kako bi pokušali shvatiti što je pošlo krivo te to suditi prema britanskim idealima.⁵⁴

Namier je za života htio napisati još brojna druga djela ili dovršiti neka već ranije napisana. Tako mu je ostala neispunjena želja da napiše povijest Europe od 1812. do 1918. godine. Karakteristika Namierovih djela je da piše ili velike knjige koje pokrivaju strogo određeno (kraće) vremensko razdoblje ili kratke eseje na velike teme. Smatrao je da je u povijesti važno ostvariti veliki prikaz i značajan detalj, a ono što se mora izbjegavati je nevažni narativ. Zbog toga su ga često kritizirali da nije imao pripovjedačkog talenta, dok poklonici smatraju da se time nije htio opterećivati.⁵⁵

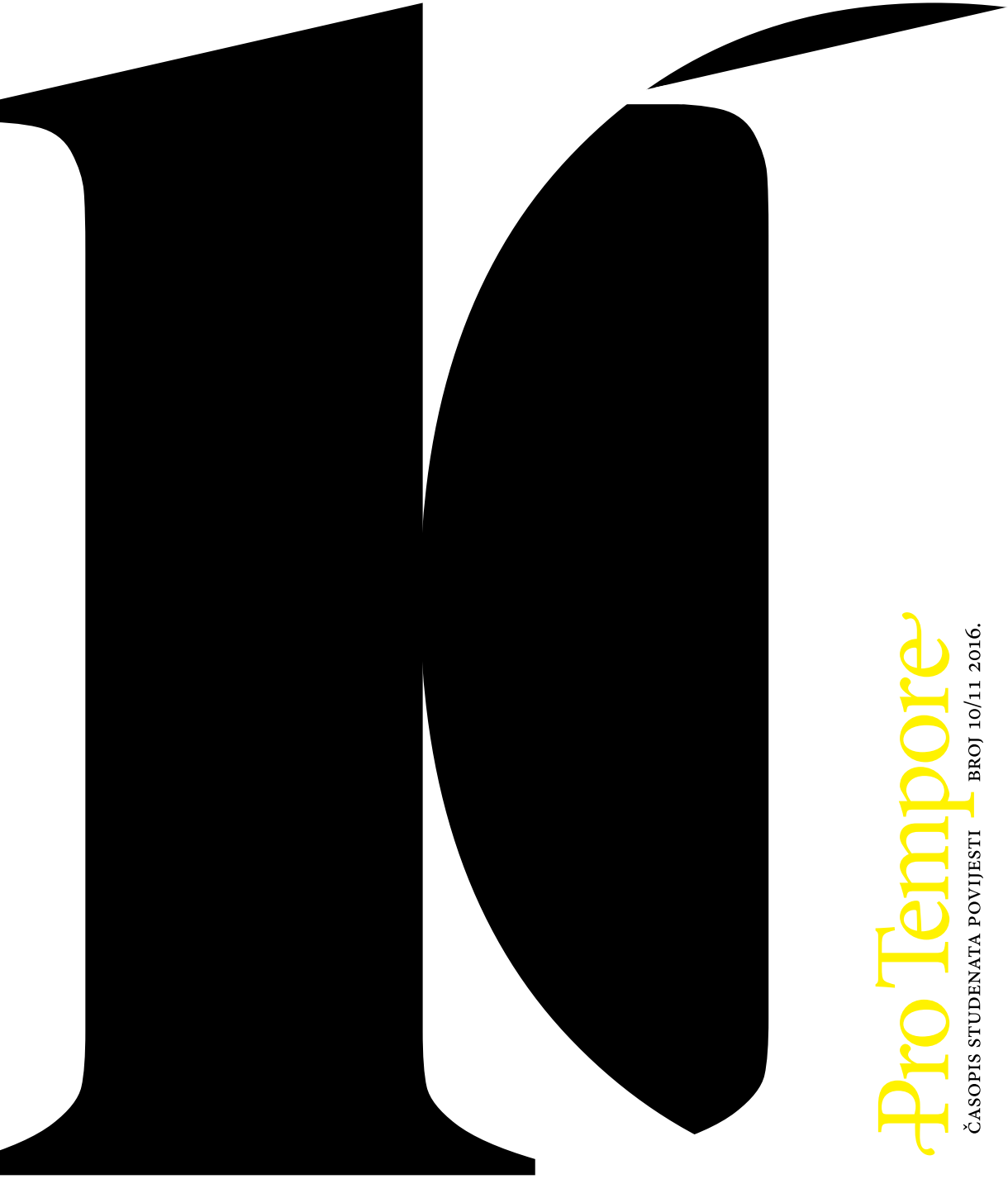
Sir Lewis Bernstein Namier umro je 19. kolovoza 1960. godine. Prije toga, intenzivno je radio na revidiranju knjige *England in the Age of the American Revolution*, a htio je napisati, odnosno završiti biografiju Charlesa Townshenda. Tijekom kolovoza je radio još i više kako bi ostvario ova nastojanja. Tako je jedne večeri, kada se vratio iz ureda i nastavio raditi u svojoj radnoj sobi, osjetio velike bolove u leđima od kojih nije mogao ni sjediti. Uskoro je došao liječnik koji mu je dao injekciju kako bi bol popustila. Oko pet sati ujutro, probudio se i pozvao svoju suprugu Juliju, koja je ubrzo zaključila kako ima unutarnje krvarenje. No, Namier nije dozvolio da se zove liječnika. On je došao tek oko osam sati i zakazao mu hitnu operaciju. Iako je djelovalo da je zahvat bio uspješan, Lewis Namier je umro kasnije toga dana u 72. godini.⁵⁶

Bilješke:

- * Ovaj članak je nastao kao dio diplomskog rada autorice na Odsjeku za povijest, pod mentorstvom prof. dr. Damira Agičića i prof. Branimira Jankovića. Naslov diplomskog rada je „Američka i britanska historiografija o raspadu Habsburške Monarhije“. Rad je obranjen 15. lipnja 2012. godine. Napomena: Slika preuzeta sa stranice: www.en.wikipedia.org/wiki/File:SirLewisBernsteinNamier.jpg, 24. kolovoza 2012.
- 1 „Velki povjesničar je kao veliki umjetni ili liječnik: nakon što je završio sa svojim djelom, drugi ne bi trebali djelovati unutar njegovog područja u okvirima prethodnog razdoblja.“ Lewis Namier, *Avenues of History* (H. Hamilton, 1952.), 8-9. Preuzeto iz: Henry R. Winkler, „Sir Lewis Namier“, *The Journal of Modern History* 35/1 (1963.), 1.
  - 2 Alex Natan, „Sir Lewis Namier: Historiker mit Vorurteilen“, *Vierteljahrshäfte für Zeitgeschichte* 1/4 (1953.), 352-353.
  - 3 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 2.
  - 4 O ovom procesu u poljskom društvu vidi više: Damir Agičić, *Podijeljena Poljska 1772.-1918.* (Zagreb: Srednja Europa, 2004.), 62-64.
  - 5 Amy Ng, „A Portrait of Sir Lewis Namier as a Young Socialist“, *Journal of Contemporary History* 40/4 (2005.), 622-623.
  - 6 Julia Namier, *Lewis Namier*, 41-43; 48.
  - 7 Julia Namier, *Lewis Namier*, 93-94.
  - 8 Sir Lewis Bernstein Namier, *Encyclopaedia Britannica* (www.britannica.com/EBchecked/topic/402323/Sir-Lewis-Bernstein-Namier). Pristup ostvaren 29. 3. 2012.
  - 9 Julia Namier, *Lewis Namier*, 65-66; 84.
  - 10 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 2.
  - 11 Više o utjecajima i motivaciji L. Namiera vidi: Winkler, „Sir Lewis Namier“ i Alex Natan, „Sir Lewis Namier: Historiker mit Vorurteilen“.
  - 12 Sir Lewis Bernstein Namier, *Encyclopaedia Britannica*.
  - 13 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 3.
  - 14 John Brooke, „Namier and Namierism“, *History and Theory* 3/3 (1964), 334.
  - 15 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 3.
  - 16 Lewis Namier, *Germany and Eastern Europe* (London: Duckworth & Co., 1915.). Winkler, „Sir Lewis Namier“, 3.
  - 17 „The origin of the war lies in Eastern Europe. By skilful management German diplomacy could have prevented British, perhaps even French intervention in the war. The need for action against Russia in defence of the „Germanic System“ in Eastern Europe seemed urgent. Only

- concentration of all forces in that direction could have secured success. German statesmen failed to make the best of their opportunities and especially to take advantage of the British „schoolboy“ view of foreign politics.“ Namier, *Germany and Eastern Europe*, ix.
- 18 Namier, *Germany and Eastern Europe*, xv-xvi.
- 19 Namier, *Germany and Eastern Europe*, 128.
- 20 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 3.
- 21 Amy Ng, „A Portrait of Sir Lewis Namier as a Young Socialist“, 621, 626, 634.
- 22 Više o Namierovim mladenačkim socijalističkim pogledima vidjeti u: Amy Ng, „A Portrait of Sir Lewis Namier as a Young Socialist“, 621-636.
- 23 Julia Namier, *Lewis Namier*, 42.
- 24 Julia Namier, *Lewis Namier*, 114-115.
- 25 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 3-4.
- 26 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 11.
- 27 „It means finding out who the guys were.“ John Brooke, „Namier and Namierism“, 333.
- 28 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 11-12.
- 29 John Brooke, „Namier and Namierism“, 333.
- 30 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 12.
- 31 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 13.
- 32 1848: *The Revolution of the Intellectuals*, 1944.
- 33 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 13-14.
- 34 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 15.
- 35 Alex Natan, „Sir Lewis Namier: Historiker mit Vorurteilen“, 353.
- 36 Riječ je o prestižnim javnim predavanjima u Sheldonian Theatre na Oxfordu, a osnovao ih je biolog George Romanes, po kojemu su i dobila ime. Održavaju se od 1892. godine.
- 37 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 17-18.
- 38 *Queen's Birthday Honours* (ili *King's*) je dio britanskog sistema časti. Riječ je o civilnoj proslavi kraljičinog službenog rođendana na kojem se proglašavaju novi najzaslužniji članovi Krunskih zemalja Commonwealtha. Nazivi, koje potvrđuje Kraljica, postaju službeni objavom u posebnom dodatku novina *London Gazette*.
- 39 Julia Namier, *Lewis Namier*, 287-288.
- 40 Eng.: „Constipation Namier – the big shit we can't get rid of“; prema Willie Thompson, *What Happened to History?* (London: Pluto Press, 2000.), 27.
- 41 „The subject matter of history is human affairs, men in action, things which have happened and how they happened; concrete events fixed in time and space, and their grounding in the thoughts and feelings of men -not things universal and generalized; events as complex and diversified as the men who wrought them, those rational beings whose knowledge is seldom sufficient, whose ideas are but distantly related to reality, and who are never moved by reason alone.“ Namier, *Avenues in History*, 1. Preuzeto iz Winkler, „Sir Lewis Namier“, 18.
- 42 Winkler, „Sir Lewis Namier“, 19.
- 43 Detaljnije o ovome vidi članak: John Brooke, „Namier and Namierism“, *History and Theory* 3/3 (1964.), 331-347.
- 44 Henry Abelove (ur.), *Visions of History* (Manchester University Press ND, 1983.), 7.
- 45 Peter Gay (ur., et. al.), *Historians at Work: Volume 4 - Dilthey to Hofstadter* (New York: Harper & Row, 1975.), 272.
- 46 Michael Bentley, *Modern Historiography: An Introduction* (New York: Routledge, 1999.), 119.
- 47 John W. Burrow, *Povijest povijesti* (Zagreb: Algoritam 2010.), 493-494.
- 48 Alex Natan, „Sir Lewis Namier: Historiker mit Vorurteilen“, 353-354.
- 49 John Brooke, „Namier and Namierism“, 331.
- 50 Lewis Namier, „The Downfall of the Habsburg Monarchy“; u: Lewis Namier, *Vanished Supremacies. Essays on European History, 1812-1918* (New York: The Macmillan Company, 1958.), 112-165; Julia Namier, *Lewis Namier*, 155.
- 51 Julia Namier, *Lewis Namier*, 154; 167.
- 52 Nav. djelo, 862.
- 53 Alan Sked, „Historians, the Nationality Question, and the Downfall of the Habsburg Empire“, *Transactions of the Royal Historical Society* 5/31 (1981.), 190-191.
- 54 Stefan Berger, Mark Donovan, Kevin Passmore, „Historians and the Nation-State: some conclusions“, u: *Writing National Histories: Western Europe Since 1800*, Stefan Berger, Mark Donovan, Kevin Passmore, ur. (Routledge, 1999.), 295.
- 55 John Brooke, „Namier and Namierism“, 332.
- 56 Julia Namier, *Lewis Namier*, 331-333.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI – BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
Godina VIII, broj 10-11, 2016.

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Brandolica

Zamjenik glavnog urednika

Filip Šimetin Šegvić

Uredništvo

Tomislav Brandolica, Marta
Fiolić, Kristina Frančina, Marko
Lovrić, Valentina Nedeljko, Nikola
Seiwerth, Filip Šimetin Šegvić

Urednici pripravnici

Zvonimir Plavec, Vjenceslav
Rupčić, Porin Šćukanec Reznicek

Redakcija

Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Valentina Nedeljko, Zvonimir
Plavec, Vjenceslav Rupčić, Nikola
Seiwerth, Porin Šćukanec Reznicek,
Filip Šimetin Šegvić

Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Tomislav Galović
dr. sc. Ivo Goldstein
dr. sc. Iskra Iveljić
dr. sc. Tvrtko Jakovina
dr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
dr. sc. Jelena Marohnić
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Drago Roksandić
Marie Scatena, MA
akademik Arnold Suppan
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ Šoljan

Lektura i korektura

Gabrijela Detelj
Marta Fiolić
Ana Jelić
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić

Dizajn i priprema za tisak

DZN studio

Prijevodi s engleskog jezika

Tomislav Brandolica
Tina Miholjančan, prof.
Marija Marčetić
Ivan Markota
Krešimir Matešić
Judita Mustapić
Kristina Videković

Prijevodi s njemačkog jezika

Mirela Landsman Vinković
Filip Šimetin Šegvić
Azra Plićanić Mesić

Prijevodi s francuskog jezika

Jasna Čirić, prof.
Marta Fiolić
Marija Galić
Tea Šimičić

Prijevodi s talijanskog jezika

Tihana Filipčić
Loretta Lanča

Izdavač

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb

Tisak

Mediaprint – Tiskara Hrastić

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo
stavove autora i ne predstavljaju
nužno stavove i mišljenja
uredništva i izdavača

Izdavanje ovog časopisa financijski su omogućili:

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
Studentski zbor
Sveučilišta u Zagrebu

Privatne donacije:

Vesna Miović, I. P., M. Č.

Redakcija časopisa Pro tempore
svim se donatorima iskreno
zahvaljuje na financijskoj podršci!

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3,
10000 Zagreb

E-mail:

pt.redakcija@gmail.com
tomislav.brandolica@gmail.com